

4.3 Euroregiony na pograniczu wschodnim

4.3.1. Euroregion Bug

Utworzenie euroregionu

Oficjalne utworzenie euroregionu nastąpiło w dniu **29 września 1995 roku** w Łucku na Ukrainie. Wojewodowie: chełmski, lubelski, tarnobrzeski i zamojski oraz ze strony ukraińskiej Przewodniczący Wołyńskiej Obwodowej Rady pełniący jednocześnie funkcję Przewodniczącego Wołyńskiej Administracji Państwowej podpisali ***Porozumienie o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion Bug***.

Działania, których finałem było podpisanie porozumienia, rozpoczęły się już znacznie wcześniej. Współpracę transgraniczną między wschodnimi województwami a regionami przygranicznymi Białorusi i Ukrainy zapoczątkowało podpisanie 18 grudnia 1991 roku w Tomaszowie Lubelskim ***Porozumienia o współpracy przygranicznych województw/obwodów Polski i Ukrainy***. Podpisy złożyli wojewodowie chełmski, krośnieński, przemyski i zamojski oraz przedstawiciele obwodów wołyńskiego i lwowskiego (angażującego się również w struktury Euroregionu Karpackiego). Realizację porozumienia jego sygnatariusze powierzyli utworzonej specjalnie komisji mieszanej, której sekretariat mieści się w Zamościu.

Istotnym wzmocnieniem strony polskiej było podpisanie w Lublinie 30 kwietnia 1992 roku przez Ministra Przekształceń Własnościowych, Ministra-Kierownika CUP, wojewodów białkopodlaskiego, chełmskiego i lubelskiego oraz Prezydenta Lublina ***Porozumienia Regionalnego***, mającego służyć opracowaniu i realizacji programu restrukturyzacji i prywatyzacji gospodarki regionu obejmującego swym obszarem wymienione województwa. Powołany został ***Komitet Koordynacyjny Porozumienia Regionalnego***. Następnie do *Porozumienia* przystąpiło województwo tarnobrzeskie.

Pomysł utworzenia Euroregionu Bug pojawił się po raz pierwszy na konferencji polsko-ukraińskiej zorganizowanej w Kazimierzu Dolnym w maju 1992 roku, poświęconej współpracy gospodarczej, funkcjonowaniu samorządów oraz współpracy miast i gmin. W wyniku dyskusji nad projektem dotyczącym zagospodarowania przestrzennego makroregionu obejmującego województwa: białkopodlaskie, chełmskie, lubelskie i tarnobrzeskie oraz obwód wołyński proponowana pierwotnie nazwa ***Euroregion Ściana Wschodnia*** zmieniona została na ***Euroregion Bug***.

W umocnieniu podstaw instytucjonalnych „euroregionalizacji” trójstronnej współpracy transgranicznej istotne znaczenie miały także:

- ☐ polsko-białoruskie porozumienia, a zwłaszcza podpisanie w Chełmie 8 maja 1992 roku przez wicewojewodę chełmskiego oraz przedstawicieli rządu Białorusi protokołu intencyjnego dotyczącego wymiany barterowej,

- polsko-ukraińskie porozumienia, a w szczególności podpisanie w Kowlu na Ukrainie 30 czerwca 1992 roku porozumienia między obwodem wołyńskim a Komitetem Koordynacyjnym Porozumienia Regionalnego, dotyczącego współpracy transgranicznej w różnych dziedzinach oraz utworzenie w styczniu 1993 roku w Lublinie banku ofert barterowych oraz barterowej izby rozrachunkowej w postaci spółki polsko-ukraińskiej,
- utworzenie 11 września 1992 roku w Zamościu Regionalnego Centrum Współpracy Transgranicznej na mocy porozumienia podpisanego przez wojewodów zamojskiego, chełmskiego, przemyskiego i krośnieńskiego, przedstawicieli prezydenta Ukrainy na obwód wołyński i lwowski, dyrektorów 2 instytutów PAN: Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej oraz Instytutu Geografii i Zagospodarowania Przestrzennego, a także dyrektora Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych.

W pracach przygotowujących powstanie Euroregionu Bug przyjęto, że będzie to jeden z największych obszarów współpracy transgranicznej w Europie. Miał on obejmować swym zasięgiem przygraniczne regiony Polski, Ukrainy i Białorusi położone w zlewni rzeki Bug i na obszarach przyległych o łącznej powierzchni 82 tys. km² i liczyć 5,3 mln mieszkańców. Polska część miała stanowić 35,6% jego obszaru, białoruska 39,9% i ukraińska 24,5%. Ten transgraniczny region współpracy miał obejmować: ze strony polskiej – województwa białkopodlaskie, chełmskie, tarnobrzskie i lubelskie, ze strony ukraińskiej – obwód wołyński i ze strony białoruskiej – obwód brzeski.

Trójstronny charakter Euroregionu Bug potwierdzany był przez Polskę, Ukrainę i Białoruś do połowy 1995 roku, m.in. na:

- zorganizowanej w Kazimierzu Dolnym (15-17 czerwca 1994) konferencji nt. „*Euroregion Bug* jako problem badawczy i przedsięwzięcie gospodarcze” z udziałem reprezentantów władz i ośrodków naukowych obszarów przygranicznych trzech państw; we wnioskach konferencji podkreślono potrzebę szybkiego powołania trilateralnego euroregionu i zarejestrowania go w Stowarzyszeniu Europejskich Regionów Granicznych,
- spotkaniu roboczym wojewodów przygranicznych obszarów Polski, Białorusi i Ukrainy w Chełmie (25 stycznia 1995), na którym trzy strony potwierdziły wolę utworzenia euroregionu oraz gotowość jak najszybszego sfinalizowania prac nad statutem i organizacją struktur euroregionalnych; w dniu 8 września 1995 roku projekt **Porozumienia o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion Bug** i statutu zostały przyjęte przez stronę polską i ukraińską.

W połowie 1995 roku okazało się, że mimo wcześniejszych deklaracji władze centralne Białorusi nie wyraziły zgody na przystąpienie obwodu brzeskiego do struktur euroregionu. Wobec jednoznacznego poparcia projektu utworzenia Euroregionu Bug przez władze centralne Polski i Ukrainy, strona polska i ukraińska zdecydowały się utworzyć euroregion w formule dwustronnej przy pozostawieniu stronie białoruskiej możliwości włączenia się w struktury euroregionalne w przyszłości.

Nastąpiło to z dniem 15 maja 1998 roku – euroregion rozszerzono o białoruski obwód brzeski. Powstał tym samym trójstronny obszar współpracy euroregionalnej.

W dniu 22 września 1999 roku podpisano aneks do *Porozumienia*, w którym stwierdzono, że w wyniku reformy administracyjnej w Polsce prawnym sukcesorem dotychczasowych uczestników strony polskiej w Związku Transgranicznym Euroregion Bug jest nowo powstałe województwo lubelskie. W następstwie tego aneksu gminy, które znalazły się poza obszarem województwa lubelskiego nie uczestniczą we współpracy euroregionalnej realizowanej w ramach Euroregionu Bug.

Struktura organów

Władzami związku są:

- ☐ rada,
- ☐ prezydium rady,
- ☐ sekretariat,
- ☐ komisja rewizyjna.

Rada związku jest jego najwyższym organem. W jej skład wchodzi 30 osób (po 10 przedstawicieli delegowanych przez każdą ze stron). Do kompetencji rady należy m. in. omawianie i zatwierdzanie wspólnych projektów współpracy transgranicznej, zapewnienie ich finansowania i realizacji, przyjmowanie nowych członków, podejmowanie decyzji w sprawach budżetu, wybór prezydium rady i komisji rewizyjnej, powołanie sekretariatu i ustalanie jego budżetu, powoływanie stałych i doraźnych grup roboczych do realizacji określonych zadań w wybranych dziedzinach współpracy transgranicznej.

Prezydium rady składa się z trzech członków i powoływane jest przez radę według zasady po jednym z każdej ze stron. Wykonuje ono funkcje koordynacyjne i reprezentacyjne w imieniu rady między jej posiedzeniami. Pracami prezydium kieruje przewodniczący. Na tę funkcję wybiera się kolejno każdego z członków prezydium na okres jednego roku. Przewodniczący prezydium jest jednocześnie przewodniczącym rady.

Sekretariat jest organem wykonawczym i administracyjnym powoływanym przez radę w składzie równym liczbowo dla każdej ze stron. Każda ze stron prowadzi na swoim terenie biuro krajowe sekretariatu, w skład którego wchodzi członkowie sekretariatu danego państwa. Krajowe biura sekretariatu nie są wzajemnie podporządkowane i spełniają funkcje koordynacyjne i administracyjne dla każdej ze stron. Do zadań sekretariatu należy m. in. przygotowywanie i przedkładanie radzie projektów uchwał oraz innych opracowań dotyczących wspólnych przedsięwzięć w ramach współpracy przygranicznej, przygotowywanie posiedzeń rady, obsługa grup roboczych.

Siedzibami sekretariatów euroregionu są: po stronie polskiej Chełm, po stronie ukraińskiej Łuck, po stronie białoruskiej Brześć.

Komisja rewizyjna składa się z 6 osób (po dwie z każdej ze stron). Jej członkowie są wybierani na okres dwóch lat. Do jej kompetencji należy kontrola prawidłowości prowadzenia dokumentacji i wykorzystania środków finansowych.

Grupy robocze są powoływane przez radę dla realizacji określonych wspólnych zagadnień problemowych. Mogą one mieć charakter stały lub doraźny. Aktualnie funkcjonuje 7 grup roboczych do spraw:

- ☐ zagospodarowania przestrzennego, komunikacji, transportu i łączności,
- ☐ ochrony i monitoringu środowiska naturalnego,
- ☐ promocji, informacji i baz danych,
- ☐ współpracy gospodarczej i instytucjonalnej,
- ☐ oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu i młodzieży,
- ☐ kontaktów między samorządami i mieszkańcami,
- ☐ bezpieczeństwa, współpracy organów bezpieczeństwa i likwidacji stanu zagrożenia.

W skład euroregionu po stronie polskiej wchodzi województwo lubelskie. Po stronie ukraińskiej w skład euroregionu wchodzi obwód wołyński oraz dwa rejony z obwodu lwowskiego (Sokal i Żółkiew). Po stronie białoruskiej w skład euroregionu wchodzi obwód brzeski.

Obszar euroregionu przedstawiono na mapie 15.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Bug zrealizowano 140 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare zaprezentowano w tablicy 3.1 na str. 34). Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 1941,6 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła prawie 14 tys. euro.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 119 mikroprojektów (stan na 11 października 2007 r.). Łączna kwota dofinansowania wynosi 8684,6 tys. złotych.

Spośród gmin i powiatów będących aktualnie członkami polskiej części Euroregionu Bug 47 samorządów nie zrealizowało dotychczas żadnego tzw. „małego projektu euroregionalnego” dofinansowanego z funduszy unijnych.

Bariery współpracy

Wśród najistotniejszych utrudnień w rozwijaniu współpracy transgranicznej przedstawiciele polskiego biura Euroregionu Bug wymienili:

- ☐ możliwość wydatkowania środków z Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG III A Tacis CBC 2004-2006 tylko po stronie polskiej,
- ☐ konieczność uzyskania wizy w celu przekroczenia granicy Białorusi,
- ☐ niekwalifikowalne honoraria artystów.

*Podstawowe wskaźniki i informacje statystyczne
(stan w 2006 r.)*

- ☐ powierzchnia Euroregionu Bug wynosiła 80922 km², polska część stanowiła 31,0% powierzchni, białoruska 40,6%, a ukraińska 28,4%,
- ☐ na obszarze tym zamieszkiwało 4853,6 tys. osób; udział ludności w części polskiej wyniósł 44,7%, w części białoruskiej 29,7%, a w części ukraińskiej 25,6%,
- ☐ poziom zurbanizowania mierzony odsetkiem ludności miejskiej był najwyższy po stronie białoruskiej, a najniższy w rejonach Sokal i Żółkiew w części ukraińskiej,
- ☐ obszar euroregionu był słabo zaludniony i zróżnicowany pod względem gęstości zaludnienia, najwyższa była w części polskiej, a najniższa w białoruskiej,
- ☐ struktura wiekowa ludności była zbliżona we wszystkich częściach euroregionu, po stronie polskiej nieco niższy był udział ludności w wieku 0-14 lat, a wyższy w grupie 15-64 lata,
- ☐ przyrost naturalny osiągnął we wszystkich częściach euroregionu wartość ujemną, relatywnie najmniejszą przewagę zgonów nad urodzeniami żywymi zarejestrowano w części polskiej,
- ☐ na przeważającej części obszaru objętego współpracą (z wyjątkiem ukraińskiego rejonu Żółkiew) odpływ ludności był większy niż napływ,
- ☐ część polska dysponowała największą liczbą turystycznych miejsc noclegowych, również intensywność ruchu turystycznego była wyraźnie najwyższa po stronie polskiej, a najniższa w części ukraińskiej,
- ☐ liczba mieszkań przypadających na 1000 osób w części białoruskiej była wyższa niż w częściach polskiej i ukraińskiej; mieszkania w części polskiej dysponowały znacznie większą powierzchnią użytkową niż mieszkania w pozostałych częściach,
- ☐ najlepiej rozwiniętą sieć aptek i punktów aptecznych posiadała strona polska.

TABL. 4.91. **POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN BUG EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population			Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males
		w tys. in thous.	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total popu- lation	na 1 km ² per 1 km ²	
STRONA: PART:					
Polska Polish	25122	2172,8	46,6	87	106
Białoruska Belarusian	32792	1439,5	63,8	44	112
Ukraińska: Ukrainian					
obwód wołyński	20144	1038,0	50,9	52	113
obwód lwowski: rejony:					
Sokal	1570	94,9	36,2	60	110
Żółkiew	1294	108,4	34,5	82	109

TABL. 4.92. **LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN BUG EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem w tys. Total in thous.	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska Polish	2172,8	16,4	69,2	14,4
Białoruska Belarusian	1439,5	18,2	67,3	14,5
Ukraińska: Ukrainian				
obwód wołyński	1035,3 ^a	18,6	67,0	14,4
obwód lwowski: rejony:				
Sokal	95,0	17,5	66,8	15,7
Żółkiew	108,8	18,1	67,3	14,6

a Ludność stała.

a Population registered for permanent resident

TABL. 4.93. **RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.**VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN BUG EUROREGION
IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony <i>Deaths</i>		Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Małżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji <i>Net migration</i>
		ogółem <i>total</i>	w tym niemowląt ^a <i>of which infants ^a</i>			
	na 1000 ludności		<i>per 1000 population</i>			
STRONA: PART:						
Polska <i>Polish</i>	9,8	10,4	6,4	-0,5	6,2	-3,0
Białoruska <i>Belarusian</i>	10,8	13,5	4,5	-2,7	7,9	-1,6
Ukraińska: <i>Ukrainian</i>						
obwód wołyński obwód lwowski:	13,2	15,0	7,9	-1,8	7,8	-0,5
rejony:						
Sokal Żółkiew	11,2 11,7	15,7 14,8	7,5 9,6	-4,5 -3,1	7,5 7,0	-0,3 0,9

a Na 1000 urodzeń żywych.

a *Per 1000 live births.*TABL. 4.94. **RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.**

TOURIST TRAFFIC IN BUG EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclego- we ^a na 100 ludności ^b <i>Number of beds ^a per 100 population ^b</i>	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c <i>Nights spent (overnight stay) per 100 population ^c</i>	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d <i>Tourists accom- modated per 100 population ^d</i>	Turyści zagra- niczni korzystają- cy z noclegów na 100 korzysta- jących ogółem <i>Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated</i>
STRONA:				
PART:				
Polska	0,9	59,0	25,9	17,7
<i>Polish</i>				
Białoruska	0,2	42,1	15,2	17,3
<i>Belarusian</i>				
Ukraińska:				
<i>Ukrainian</i>				
obwód wołyński	0,2	19,3	8,7	13,7
obwód lwowski:				
rejony:				
Sokal	0,0	1,4	1,4	–
Żółkiew	0,3	12,1	1,7	1,5

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.

a *As of 31 VII.* b *Tourist function index by Baretje.* c *Tourist traffic intensity index by Charvat.* d *Tourist traffic intensity index by Schneider.*

TABL. 4.95. **ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN BUG EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania w tys. <i>Dwellings in thous.</i>	Przeciętna liczba osób <i>Average number of persons</i>		Przeciętna powierzchnia użytkowa <i>Average usable floor space</i>		Mieszkania na 1000 ludności <i>Dwellings per 1000 population</i>
		na mieszkanie <i>per dwelling</i>	na izbę <i>per room</i>	mieszkania <i>per dwelling</i>	na 1 osobę <i>per person</i>	
				w m ²	in m ²	
STRONA: PART:						
Polska	705,0	3,1	0,8	73,7	23,9	325
<i>Polish</i>						
Białoruska	557,2	.	.	36,4	14,1	387
<i>Belarusian</i>						
Ukraińska: <i>Ukrainian</i>						
obwód wołyński	347,0	3,0	1,2	60,4	19,7	335
obwód lwowski:						
rejony:						
Sokal	30,2	3,1	1,3	40,0	12,7	318
Żółkiew	32,6	3,3	1,4	38,9	11,7	300

TABL. 4.96. **MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.**

DWELLINGS COMPLETED IN BUG EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem w tys. <i>Total in thous.</i>	Na 1000 ludności <i>Per 1000 population</i>	Na 1000 zawartych małżeństw <i>Per 1000 marriages contracted</i>
STRONA: PART:			
Polska	4,8	2,2	353
<i>Polish</i>			
Białoruska	6,2	4,3	54
<i>Belarusian</i>			
Ukraińska: <i>Ukrainian</i>			
obwód wołyński	171,6	165,6	21
obwód lwowski:			
rejony:			
Sokal	8,2	86,0	12
Żółkiew	24,9	229,0	33

TABL. 4.97. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^a W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

*PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^a IN BUG**EUROREGION IN 2006**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Apteki i punkty apteczne <i>Pharmacies and pharmaceutical outlets</i>	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny <i>Population per pharmacy and pharmaceutical outlet</i>
<i>STRONA:</i>		
<i>PART:</i>		
Polska	840	2587
<i>Polish</i>		
Białoruska	312	4614
<i>Belarusian</i>		
Ukraińska: <i>Ukrainian</i>		
obwód wołyński	310	3348
obwód lwowski: rejony:		
Sokal	14	6783
Żółkiew	20	5440

a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów.

a Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these.

TABL. 4.98. **KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE BUG W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

*FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN BUG EUROREGION IN 2006**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
<i>STRONA:</i>			
<i>PART:</i>			
Polska	33	65841	39
<i>Polish</i>			
Białoruska	.	.	.
<i>Belarusian</i>			
Ukraińska: <i>Ukrainian</i>			
obwód wołyński	21	49429	10
obwód lwowski: rejony:			
Sokal	2	47483	–
Żółkiew	3	36265	–

 Ważniejsze adresy***Sekretariat strony polskiej
oraz Biuro Stowarzyszenia Samorządów Euroregionu Bug***

Plac Niepodległości 1
22-100 Chełm
tel. (082) 562 75 77
fax (082) 562 75 67
e-mail: sekretariat@euroregionbug.pl
www.euroregionbug.pl

Sekretariat strony ukraińskiej

Plac Kijowski 9
Łuck, 263027
tel. (+380 33 27) 78248
tel./fax (+380 33 22) 55194 / 74

Sekretariat strony białoruskiej

ul. Lenina 11
224006 Brześć
tel. (+375 162) 21 08 39
tel./fax (+375 162) 21 01 88

Euroregion Bug

Strona polska

Województwa:

1. Lubelskie

Strona ukraińska

Obwody:

1. Wołyński

Rejony:

2. Sokal – Obwód Lwowski
3. Żółkiew – Obwód Lwowski

Strona białoruska

Obwody:

1. Brzeski

4.3.2. Euroregion Puszcza Białowieska

Utworzenie euroregionu

Umowa o utworzeniu Euroregionu Puszcza Białowieska została podpisana w dniu 25 maja 2002 roku. Sygnatariuszami porozumienia byli przedstawiciele samorządów 9 gmin z powiatu hajnowskiego i starostwa powiatu ze strony polskiej oraz trzech rejonów ze strony białoruskiej reprezentowanych przez przewodniczących rejonowych komitetów wykonawczych oraz przewodniczących rad. Powołanie euroregionu do życia było konsekwencją wieloletnich kontaktów utrzymywanych przez lokalne samorządy po obu stronach granicy. Działania zmierzające do utworzenia Euroregionu Puszcza Białowieska rozpoczęły się w styczniu 2002 roku, kiedy to przedstawiciele powiatu hajnowskiego i przygranicznych rejonów białoruskich podpisali „Umowę Zamierzeń” dotyczącą współpracy transgranicznej.

Na obszarze euroregionu znajduje się unikalny w skali Europy i świata – kompleks lasów pierwotnych Puszczy Białowieskiej. Polska część euroregionu położona jest w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego i obejmuje wszystkie miasta i gminy powiatu hajnowskiego oraz dwie gminy powiatu bielskiego. Białoruska część euroregionu położona jest w zachodniej części Białorusi. Rejon swisłocki położony jest na terenie obwodu grodzieńskiego, a rejon pruzżański i kamieniecki na terenie obwodu brzeskiego. Euroregion został utworzony w oparciu o transgraniczny obiekt przyrodniczy, jakim jest Puszcza Białowieska, położona na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Białorusi.

Obecnie euroregion reprezentowany jest ze strony polskiej przez Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska.

Struktura organów

Zgodnie ze statutem strukturę organizacyjną euroregionu tworzą dwa organy:

- ☐ rada,
- ☐ sekretariat.

Radę euroregionu tworzy dziesięciu członków, po pięciu przedstawicieli z każdej ze stron. Rada wybiera ze swego grona przewodniczącego i jego zastępcę, przy respektowaniu zasady rozdziału funkcji między obie strony oraz przemienności ich kadencji. Kadencja przedstawicieli w radzie euroregionu odpowiada kadencji organów samorządu terytorialnego członków z każdej ze stron.

Posiedzenia rady euroregionu odbywają się co najmniej 2 razy w roku i są otwarte, jeżeli rada nie postanowi inaczej. Do zadań rady należy m.in.: uchwalanie regulaminu rady, sekretariatu i biur krajowych, ustalanie wysokości składek członkowskich dla każdej ze stron i źródeł finansowania pracy sekretariatu, powoływanie stałych i czasowych grup roboczych do realizacji określonych zadań w wybranych

dziedzinach współpracy oraz uchwalanie regulaminu ich pracy i przyjmowanie nowych członków.

Sekretariat jest organem wykonawczym euroregionu i ma siedzibę w Hajnówce. Sekretariat tworzy sekretarz i jego zastępca, przy czym sekretarz jest ze strony polskiej, a jego zastępca ze strony białoruskiej. Każda ze stron w razie konieczności może prowadzić na swoim terenie biuro krajowe sekretariatu.

Po stronie polskiej w skład euroregionu w 2007 r. wchodził powiat hajnowski oraz 11 gmin. Ze strony białoruskiej do euroregionu należały trzy rejony: Swistocz, Prużany i Kamieniec.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Puszcza Białowieska zrealizowano 27 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie dwóch dostępnych dla euroregionu edycji programu Phare zaprezentowano w tablicy 3.1 na str. 34). Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 258,4 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła ok. 9,6 tys. euro.

Największy udział wśród zrealizowanych projektów miały przedsięwzięcia związane z szeroko rozumianą wymianą kulturalną.

Instytucjami realizującymi projekty były najczęściej: domy i ośrodki kultury, urzędy gminne, szkoły różnych szczebli oraz Starostwo Powiatowe w Hajnówce.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 44 mikroprojekty. Łączna kwota ich dofinansowania wyniosła 2854,9 tys. złotych (stan w lipcu 2007 r.).

Barьеры współpracy

Wśród najistotniejszych barier rozwoju współpracy transgranicznej przedstawiciele polskiego biura Euroregionu Puszcza Białowieska wymienili:

- ☐ konieczność posiadania wiz przy przekraczaniu granicy (zarówno przez Polaków jak i przez Białorusinów),
- ☐ kolejki na przejściach granicznych,
- ☐ długą i uciążliwą odprawę graniczną i celną,
- ☐ brak autokarowego przejścia granicznego na obszarze euroregionu.

U w a g a. W tablicach brak danych dla rejonu próżańskiego ze strony białoruskiej.

TABL. 4.99. POWIERZCHNIA I LUDNOŚĆ W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

AREA AND POPULATION IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Powierzchnia w km ² Area in km ²	Ludność Population			Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males
		w tys. in thous.	w miastach w % ogółu ludności in urban areas in % of total popu- lation	na 1 km ² per 1 km ²	
STRONA: PART:					
Polska Polish	2215	58,5	39,9	26,4	105
Białoruska: Belarusian:					
w tym rejony: of which region:					
Kamieniec	1687	40,5	34,0	24,0	115
Swistocz	1447	21,6	39,8	14,9	115

TABL. 4.100. LUDNOŚĆ WEDŁUG GRUP WIEKU W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.

Stan w dniu 31 XII

POPULATION BY AGE IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem w tys. Total in thous.	Poniżej 15 lat Below 15 years	15-64	65 lat i więcej 65 years and more
		w % ogółu ludności in % of total population		
STRONA: PART:				
Polska Polish	58,5	12,6	63,3	24,2
Białoruska: Belarusian:				
w tym rejony: of which region:				
Kamieniec	40,5	16,7	64,8	18,5
Swistocz	21,6	15,6	61,0	23,4

TABL. 4.101. **RUCH NATURALNY LUDNOŚCI I SALDO MIGRACJI**
W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.
VITAL STATISTICS AND NET MIGRATION IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA
EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Urodzenia żywe <i>Live births</i>	Zgony <i>Deaths</i>		Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>	Matżeństwa <i>Marriages</i>	Saldo migracji <i>Net migration</i>
		ogółem <i>total</i>	w tym niemowląt ^a <i>of which infants ^a</i>			
	na 1000 ludności		per 1000 population			
STRONA: PART:						
Polska <i>Polish</i>	7,4	15,4	4,5	-8,0	5,7	-4,5
Białoruska: <i>Belarusian:</i>						
w tym rejon: <i>of which region:</i>						
Kamieniec	10,5	16,9	5,0	-7,0	8,4	-3,3
Swisłocz	8,6	20,8	–	-12,1	5,9	-8,7
a Na 1000 urodzeń żywych. a Per 1000 live births.						

TABL. 4.102. **RUCH TURYSTYCZNY W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA**
W 2006 R.
TOURIST TRAFFIC IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Miejsca noclego- we ^a na 100 ludności ^b <i>Number of beds^a per 100 population^b</i>	Udzielone noclegi na 100 ludności ^c <i>Nights spent (overnight stay) per 100 population^c</i>	Korzystający z noclegów na 100 ludności ^d <i>Tourists accom- modated per 100 population^d</i>	Turyści zagra- niczni korzystają- cy z noclegów na 100 korzysta- jących ogółem <i>Foreign tourists accommodated per 100 tourists accommodated</i>
STRONA: PART:				
Polska <i>Polish</i>	1,4	134,0	66,1	9,0
Białoruska: <i>Belarusian:</i>				
w tym rejon: <i>of which region:</i>				
Kamieniec	0,3	0,2	0,2	0,2

a Stan w dniu 31 VII. b Wskaźnik funkcji turystycznej według Baretje'a. c Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata. d Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Schneidera.

a As of 31 VII. b Tourist function index by Baretje. c Tourist traffic intensity index by Charvat. d Tourist traffic intensity index by Schneider.

TABL. 4.103. **ZASOBY MIESZKANIOWE W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

DWELLING STOCKS IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Mieszkania Dwellings	Przeciętna liczba osób Average number of persons		Przeciętna powierzchnia użytkowa Average usable floor space		Mieszkania na 1000 ludności Dwellings per 1000 population
		na mieszkanie per dwelling	na izbę per room	mieszkania per dwelling	na 1 osobę per person	
				w m ²	in m ²	
STRONA: PART:						
Polska	25975	2,3	0,6	69,5	30,9	444,1
<i>Polish</i>						
Białoruska: <i>Belarusian:</i>						
w tym rejon: <i>of which region:</i>						
Kamieniec	12707	3,2	1,3	81,0	25,4	313,4

TABL. 4.104. **MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.**

DWELLINGS COMPLETED IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Ogółem Total	Na 1000 ludności Per 1000 population	Na 1000 zawartych małżeństw Per 1000 marriages contracted
STRONA: PART:			
Polska	87	1,5	255
<i>Polish</i>			
Białoruska: <i>Belarusian:</i>			
w tym rejon: <i>of which region:</i>			
Kamieniec	154	3,8	451

TABL. 4.105. **APTEKI I PUNKTY APTECZNE^a W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

*PHARMACIES AND PHARMACEUTICAL OUTLETS^a IN PUSZCZA**BIAŁOWIESKA EUROREGION IN 2006**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Apteki i punkty apteczne <i>Pharmacies and pharmaceutical outlets</i>	Ludność na 1 aptekę i punkt apteczny <i>Population per pharmacy and pharmaceutical outlet</i>
<i>STRONA:</i>		
<i>PART:</i>		
Polska	20	2925
<i>Polish</i>		
Białoruska:		
<i>Belarusian:</i>		
w tym rejony:		
<i>of which region:</i>		
Kamieniec	11	3722
Swisłocz	24	900

a Strona polska – bez aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej, działających na potrzeby tych zakładów.

a Polish part – excluding hospital's pharmacies in in-patient health care facilities, operated for the needs of these.

TABL. 4.106. **KINA STAŁE I MUZEA W EUROREGIONIE PUSZCZA BIAŁOWIESKA W 2006 R.**

Stan w dniu 31 XII

*FIXED CINEMAS AND MUSEUMS IN PUSZCZA BIAŁOWIESKA**EUROREGION IN 2006**As of 31 XII*

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Kina <i>Cinemas</i>	Liczba ludności na 1 kino <i>Population per cinema</i>	Muzea <i>Museums</i>
<i>STRONA:</i>			
<i>PART:</i>			
Polska	2	29247,5	2
<i>Polish</i>			
Białoruska:			
<i>Belarusian:</i>			
w tym rejony:			
<i>of which region:</i>			
Kamieniec	5	8109,8	1
Swisłocz	4	5402,5	9

 Ważniejsze adresy
Biuro polskie Euroregionu Puszcza Białowieska

ul. Parkowa 3

17-200 Hajnówka

tel. (085) 682 23 80, fax (085) 682 50 81

e-mail: euroregion@powiat.hajnówka.pl

Euroregion Puszcza Białowieska

Strona polska

Gminy:

1. Białowieża
2. Bielsk Podlaski – w
3. Czeremcha
4. Czyże
5. Dubicze Cerkiewne
6. Hajnówka – m
7. Hajnówka – w
8. Kleszczele
9. Narew
10. Narewka
11. Orla

Powiaty:

12. Hajnowski

Strona białoruska

Rejony:

1. Kamieniec
2. Prużana
3. Swisłocz

4.3.3. Euroregion Niemen

Utworzenie euroregionu

Podpisanie *Porozumienia o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion Niemen* miało miejsce w Augustowie w dniu **6 czerwca 1997 roku**. Porozumienie podpisali przedstawiciele strony polskiej, białoruskiej i litewskiej. W kilka miesięcy później, w dniu 27 listopada 1997 zarejestrowano Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Niemen, a w skład komitetu założycielskiego Stowarzyszenia weszły gminy Olecko, Puńsk i miasto Suwałki. Obecnie stowarzyszenie nosi nazwę Stowarzyszenie „Euroregion Niemen”.

Inicjatywa utworzenia euroregionu – jako obszaru współpracy transgranicznej Polski, Rosji, Litwy i Białorusi – znalazła wyraz w Deklaracji III Bałtyckiego Forum Gospodarczego, które odbyło się w lutym 1995 roku w Wigrach koło Suwałk. Inicjatywę tę poprzedziło zawarcie dwóch porozumień transgranicznych przez wojewodę suwalskiego z:

- ☐ Przewodniczącym Administracji Obwodu Kaliningradzkiego (Rosja) w 1992 roku,
- ☐ województwem grodzieńskim (Białoruś) w 1994 roku.

W kwietniu 1995 roku Urząd Rady Ministrów zaakceptował podjęte przez Wojewodę Suwalskiego działania zmierzające do utworzenia Euroregionu Niemen, a 5 listopada Wojewoda Suwalski i Przewodniczący Sejmiku Samorządowego Województwa Suwalskiego oraz Prezydent Polsko-Litewskiej Izby Gospodarczej podpisali porozumienie w sprawie utworzenia biura Euroregionu Niemen. W grudniu 1995 roku i w styczniu 1996 roku podpisane zostały kolejne dwustronne porozumienia o współpracy z dwoma województwami litewskimi.

W lutym 1997 roku na spotkaniu w Wigrach podpisano *Deklarację o współpracy transgranicznej pomiędzy Wojewodą Suwalskim Rzeczypospolitej Polskiej, Administracją Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej, Zarządcami Powiatów Alytus i Mariampol Republiki Litwy i Wojewodą Grodzieńskim Republiki Białoruś*. W deklaracji tej ustalono termin Konferencji Założycielskiej Euroregionu Niemen.

Kilka miesięcy później podpisano porozumienie w sprawie utworzenia euroregionu, jednakże bez udziału strony rosyjskiej. Dopiero 5 lat później z dniem **4 kwietnia 2002** roku strona rosyjska przystąpiła do euroregionu.

Struktura organów

Organami euroregionu są:

- ☐ rada związku,
- ☐ prezydium rady związku,
- ☐ sekretariat związku.

W skład rady wchodzi po 6 osób delegowanych przez każdą ze stron. Do kompetencji rady należy m. in. omawianie i zatwierdzanie wspólnych projektów współpracy transgranicznej, zapewnienie ich finansowania i realizacji, przyjmowanie no-

wych członków, podejmowanie decyzji w sprawach budżetu, wybór prezydium rady, powołanie sekretariatu i ustalanie jego budżetu, powoływanie stałych i doraźnych grup roboczych do realizacji określonych zadań w wybranych dziedzinach współpracy transgranicznej.

Prezydium rady powoływane jest przez radę, w jego skład wchodzi po trzech przedstawicieli z każdej ze stron. Wykonuje ono funkcje koordynacyjne i reprezentacyjne w imieniu rady między jej posiedzeniami.

Sekretariat jest organem wykonawczym i administracyjnym. Każda ze stron prowadzi na swoim terenie biuro krajowe sekretariatu. Krajowe biura sekretariatu nie są wzajemnie podporządkowane i spełniają funkcje koordynacyjne i administracyjne dla każdej ze stron. Funkcję Sekretariatu Euroregionu pełni biuro krajowe tej strony, która przewodniczy w danej kadencji. Do zadań sekretariatu należy m. in. przygotowywanie i przedkładanie radzie projektów uchwał oraz innych opracowań dotyczących wspólnych przedsięwzięć w ramach współpracy przygranicznej, przygotowywanie posiedzeń rady, obsługa grup roboczych.

Biura krajowe sekretariatu mają swoje siedziby:

- ☐ po stronie polskiej w Suwałkach,
- ☐ po stronie litewskiej w Mariampolu,
- ☐ po stronie białoruskiej w Grodnie,
- ☐ po stronie rosyjskiej w Czerniachowsku.

Grupy robocze są powoływane przez radę dla realizacji określonych wspólnych zagadnień problemowych. Mogą one mieć charakter stały lub doraźny. Funkcjonują następujące grupy robocze do spraw:

- ☐ gospodarczych,
- ☐ turystyki,
- ☐ społecznych,
- ☐ zagospodarowania przestrzennego,
- ☐ ochrony środowiska.

Euroregion Niemen jest członkiem Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych.

Członkowie

Zgodnie ze statutem Związku Transgranicznego „Euroregion Niemen” członkowie dzielą się na rzeczywistych i zwyczajnych. Może być także nadane członkostwo honorowe oraz status obserwatora. Status członków rzeczywistych posiadają członkowie założyciele Euroregionu. Status członków honorowych, rzeczywistych oraz status obserwatora nadaje Rada Euroregionu. Status obserwatora nadawany jest samorządom i władzom regionalnym nie graniczącym bezpośrednio z terytorium Euroregionu Niemen.

Członkami euroregionu w poszczególnych krajach są:

- ☐ po stronie polskiej – Stowarzyszenie „Euroregion Niemen” zrzeszające województwo podlaskie, 1 organizację pozarządową, 38 gmin i 6 powiatów z województwa podlaskiego i warmińsko-mazurskiego,

- ☐ po stronie białoruskiej – obwód grodzieński,
- ☐ po stronie litewskiej – Instytucja Publiczna Biuro Euroregionu Niemen w Mariampolu zrzeszające 15 samorządów z województw: ałtuskiego, mariampolskiego i wileńskiego,
- ☐ po stronie rosyjskiej – rejon: Czerniachowski, Oziersk, Niestierow, Gusiew i Krasnoznamensk.

Obszar euroregionu przedstawiono na mapie 17.

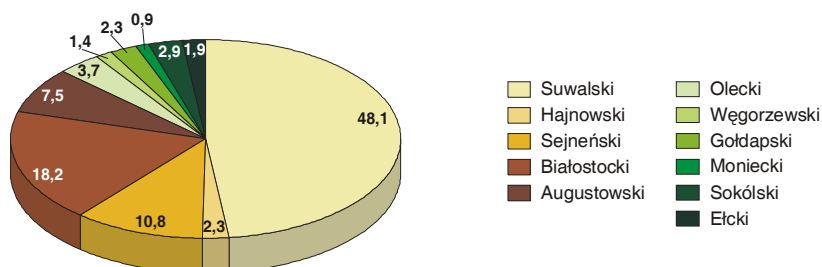
Euroregion obejmuje obszary o unikatowych walorach przyrodniczych, tworzące obszar funkcjonalny „Zielonych Płuc Polski”, które być może w niedalekiej przyszłości pełnić będą funkcję Zielonych Płuc Europy.

Małe projekty euroregionalne

W polskiej części Euroregionu Niemen zrealizowano 218 tzw. „małych projektów” dofinansowanych z programu PHARE CBC (sumaryczne ich zestawienie w układzie poszczególnych edycji programu Phare zaprezentowano w tabeli 3.1 na str. 34). Ogólna kwota ich dofinansowania wyniosła 3360,5 tys. euro. Średnia kwota dofinansowania jednego projektu wyniosła ok. 15,4 tys. euro.

Aktywność beneficjentów w składaniu wniosków o uzyskanie dofinansowania z funduszy programu PHARE CBC była bardzo zróżnicowana terytorialnie. Ilustruje to wykres 4.12.

Wykres 4.12. **Wnioski złożone w ramach wybranych edycji programu PHARE CBC zarządzanych przez Stowarzyszenie „Euroregion Niemen” według powiatów**

Źródło: Stowarzyszenie „Euroregion Niemen” (www.niemen.org.pl).

Powyższe zestawienie opracowano na podstawie projektów realizowanych przy wsparciu następujących programów:

- ☐ Program Współpracy Przygranicznej w Regionie Morza Bałtyckiego (Fundusz Małych Projektów) 1999, 2000, 2001;
- ☐ Narodowy Program dla Polski, Polska Granica Wschodnia (Fundusz Małych Projektów) edycja 2000.

W ramach programu INTERREG III A w polskiej części euroregionu zatwierdzono 72 mikroprojekty. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 7516,8 tys. zł. Spośród zatwierdzonych mikroprojektów najwięcej zgłosiły urzędy gmin oraz organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje) – po 17, a także różnego rodzaju instytucje kulturalne (kluby, ośrodki, itp.) – 15.

Beneficjenci z Rosji i Białorusi nie mogli składać wniosków o dofinansowanie, natomiast na Litwie nie zostały wydzielone małe projekty euroregionalne. Instytucje z zagranicznych części euroregionu były partnerami w projektach składanych przez polskich beneficjentów.

Bariery współpracy

Wśród najważniejszych barier w rozwijaniu współpracy transgranicznej w Euroregionie Niemen należy wymienić:

- ☐ obowiązek wizowy przy przekraczaniu granicy polsko-białoruskiej i polsko-rosyjskiej,
- ☐ różnice w podziałach administracyjnych, a co za tym idzie w strukturach organów administracji państwowej i samorządowej oraz ich kompetencjach,
- ☐ asymetria w zakresie poziomu rozwoju gospodarczego krajów członkowskich euroregionu,
- ☐ bardzo małą liczbę organizacji pozarządowych w Białorusi i Rosji jako potencjalnych partnerów współpracy oraz małe doświadczenie tych podmiotów w ubieganiu się i korzystaniu ze środków pomocowych.

U w a g a. Z powodu braku danych dla zagranicznych części Euroregionu Niemen informacje statystyczne o części polskiej zamieszczono w tablicach w podrozdziale 4.5.

Ważniejsze adresy

Biura Euroregionu Niemen

Strona polska:

ul. Wesola 22
16-400 Suwałki
tel. (087) 565 36 71
fax (087) 565 36 72
euroregion@niemen.org.pl

Strona rosyjska:

Obwód Kaliningradzki, Rosja
ul. Kalinina 7 Chernyakhovsk
Kaliningrad Region 238159,
Russia
tel. (01141) 32216
fax. (01141) 32382
e-mail:
chernyakhovsk@baltnet.ru

Strona białoruska:

230023 Grodno
ul. Ożeszko 3 l. 67
tel. (+375 152) 722 316
fax. (+375 152) 720232
e-mail:
zdanchuk@mail.grodno.by

Strona litewska:

LT-68296
Marijampole
Vytauto g. 28
tel./fax. (+370 343) 91 538
e-mail: gsk@mari.omnitel.net

Euroregion Niemen

Strona polska

Gminy:

1. Augustów – m	11. Gródek	21. Płaska	31. Suwałki – m
2. Bakalarzewo	12. Jeleniewo	22. Przemośl	32. Suwałki – w
3. Banie Mazurskie	13. Knyszyn	23. Puńsk	33. Szypliszki
4. Białystok	14. Korycin	24. Raczki	34. Świętajno
5. Czarna Białostocka	15. Kowale Oleckie	25. Rutka-Tartak	35. Wasilków
6. Dobrzyniewo Duże	16. Krasnopol	26. Sejny – m	36. Węgorzewo
7. Filipów	17. Lipsk	27. Sejny – w	37. Wiżajny
8. Giby	18. Łapy	28. Siemiatycze – m	
9. Giżycko – m	19. Nowinka	29. Stare Juchy	
10. Goldap	20. Olecko	30. Suchowola	

Powiat:

38. Augustowski	40. Etcki	42. Sejneński
39. Białostocki	41. Olecki	43. Suwański

Inni członkowie:

- 44. Samorząd województwa Podlaskiego
- 45. Stowarzyszenie Miłośników Muzyki Chóralnej „Cantica Cantamus” W Białymstoku

Strona litewska

Rejony:

- 1. Alytuski
- 2. Mariampolski
- 3. Wileński

Strona białoruska

Obwody:

- 1. Grodzieński

Strona rosyjska

Obwód Kaliningradzki:

Rejony:

- 1. Czerniachowski
- 2. Gusiew
- 3. Krasnoznamieński
- 4. Niestierow
- 5. Oziersk